

Citiți lecția din manual: *Iluminismul: rațiune, drepturi, implicarea oamenilor în viața publică.*

Studiu de caz: Polonia

1. Regatul Poloniei

- secolele VI-VIII - în zona râului Warta, s-au stabilit triburile slave ale lehiților poloni (din limba poloneză: „*Ținutul câmpiilor*”), populații de războinici, agricultori și păstori, politeiste;
- secolele VI-X - polonii au supus triburile masovienilor, pomeranienilor, vistulienilor și polibienilor;
- cca. 960-992 - perioada domniei lui Mieszko I: a fondat dinastia Piast, s-a creștinat în rit catolic (14 aprilie 966) și a pus bazele unui regat puternic și prosper, cu capitala la Gniezno;
- secolele X-XIV - Polonia dinastiei Piast a pendulat între unitate și fragmentare:

I. Boleslav I cel Viteaz (992-1025): a fost proclamat Regatul Poloniei, s-a întărit controlul Bisericii Catolice și a fost continuat procesul de creștinare.

II. Cazimir I (1039-1058), Boleslav al II-lea cel Generos (1058-1079) și Boleslav al III-lea Gură Strâmbă (1102-1138): au întărit controlul monarhiei în dauna nobililor, au mutat capitala la Cracovia, au extins teritoriul Poloniei și au încheiat procesul de creștinare a populației.

III. Epoca anarhiei (1138-1320): urmașii lui Boleslav al III-lea Gură Strâmbă, nobilimea și reprezentanții Bisericii Catolice s-au luptat pentru controlul asupra Poloniei. 1226 - la cererea polonezilor, Ordinul Cavalerilor Teutoni s-a stabilit în zona baltică pentru a îi creștina pe prusaci. 1240-1288 - forțele poloneze s-au luptat cu mongolii din cadrul Hoardei de Aur.

IV. Vladislav I cel Scurt (1320-1333) și Cazimir al III-lea cel Mare (1333-1370): ultimii regi din dinastia Piast, au reunificat, întărit și extins regatul polonez.

V. Perioada angevină (1370-1384): stingerea dinastiei Piast și preluarea tronului Poloniei de către nepotul lui Cazimir al III-lea, regele Ludovic I al Ungariei, membru al Casei de Anjou.

3. Uniunea Polono-Lituaniană

- 1385 - Marele Duce Jogaila al Lituaniei (1377-1434) s-a convertit la catolicism, s-a căsătorit cu regina Jadwiga a Poloniei (1384-1399), fiica regelui Ludovic I al Ungariei, și a devenit regele Vladislav al II-lea (1385-1434) ⇒ fondarea dinastiei Jagello și formarea Uniunii Polono-Lituaniene;
- 1385-1572 - regii din dinastia Jagello au transformat Polonia într-o mare putere europeană:

I. Vladislav al III-lea (1434-1444): 1443-1444 - Polonia, alături de alte state europene, a încercat, fără succes, prin organizarea cruciadei de la Varna, să oprească expansiunea otomană pe continent.

II. Cazimir al IV-lea (1447-1492): s-a luptat cu Ordinul Cavalerilor Teutoni și a anexat Pomerania.

III. Sigismund I (1506-1548): 1521 - înfrângerea definitivă a Ordinului Cavalerilor Teutoni și anexarea teritoriilor prusace aflate la vest de fluviul Vistula. 1529 - mutarea capitalei la Varșovia.

IV. Sigismund al II-lea August (1548-1572): 1 iulie 1569 - Uniunea de la Lublin: unirea dinastică dintre Polonia și Lituania a devenit una politică ⇒ apariția statului Polonia-Lituania.

- 1587-1795 - în contextul stingerii dinastiei Jagello și a creșterii puterii nobililor, s-a luat decizia alegerii regilor Poloniei-Lituaniei și renunțarea la principiul dinastic:

I. Perioada regilor din Casa Vasa (1587-1668): Sigismund al III-lea (1587-1632) și Vladislav al IV-lea (1632-1648) s-au luptat pentru controlul asupra tronului Suediei (1600-1629), cu rușii (1605-1618), otomanii (1620-1621) și cazacii din Ucraina.

II. Potopul (1648-1764): Polonia-Lituania a fost cuprinsă de anarhie (revolta nobililor și scăderea autorității regale) și războaie cu cazacii ucraineni conduși de Bogdan Zinovi Mihailovici Hmelnițki, suedezii, rușii și otomanii ⇒ degradarea rapidă a economiei și scăderea dramatică a populației.

III. Stanislav al II-lea August (1764-1795): inițiativele de reformare ale ultimului rege polonez au eșuat, ca urmare a creșterii privilegiilor nobililor și a intervențiilor militare prusace, ruse și austriece. 1772, 1793 și 1795 - Imperiul Rus, Prusia și Austria și-au împărțit teritoriul polonez ⇒ 1795-1919 - dispariția Poloniei de pe harta Europei.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

https://www.youtube.com/watch?v=pJmSl148p_I

https://www.youtube.com/watch?v=F_ou6Hue2D0

Fișă de lucru: Studiu de caz: Polonia

Citiți cu atenție textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Uniunea Polono-Lituaniană a scăzut în dimensiuni în urma anexării de teritorii de către Austria, Imperiul Rus și Prusia. În mod tradițional, puterile regelui Poloniei au fost limitate întrucât nobilii au avut privilegii extinse. Aceștia nu numai că au ales regele, dar au controlat și puterea legislativă, Seimul, o adunare cu drept de veto. În 1791 a fost adoptată o constituție cu sprijinul regelui Stanislav al II-lea August (1764-1795). Aceasta a creat un sistem democratic, o monarhie constituțională, a limitat puterea nobililor și le-a dat iobagilor (țărani dependenți) o protecție legală mai mare. Imperiul Rus s-a opus constituției, întrucât a crezut că avea să îl facă prea puternic pe regele polonez, și a invadat Polonia în 1792. Cu ajutorul unor nobili polonezi conservatori, forțele ruse l-au silit pe Stanislav să se predea. În anul următor, Prusia și Imperiul Rus au anexat și mai multe teritorii poloneze.”

(Jacob F. Field, *Istoria Europei în pilule*)

1. Enumerați, pe baza textului, statele care au anexat teritorii poloneze.

2. Menționați, pe baza textului, atribuțiile nobilimii poloneze.

3. Descrieți, pe baza textului, prevederile constituției adoptate în anul 1791.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berstein, Serge, Milza, Pierre, *Istoria Europei*, Editura Institutul European, Iași, 1998.
2. Jenkins, Simon, *Scurtă istorie a Europei: de la Pericle la Putin*, Editura Litera, București, 2019.
3. Field, Jacob F., *Istoria Europei în pilule*, Editura Litera, București, 2019.
4. Le Breton, Jean-Marie, *Măreția și destinul bătrânei Europe (1492-2004)*, Editura Humanitas, București, 2006.
5. Davies, Norman, *Istoria Poloniei. Terenul de joacă al lui Dumnezeu*, Editura Polirom, Iași, 2014.
6. Stiles, Andrina, *Rusia, Polonia și Imperiul Otoman (1725-1800)*, Editura ALL, București, 2001.

